🐺 פטר והזאב: לכל דמות כלי משלה

כיתה ג' | מוזיקה | 45 דק' | שיעור לפי מעגל הלמידה · מערך למורה

❓ איך יודעים מי מופיע בסיפור – רק לפי הצליל?

עיגון בתוכנית הלימודים: כיתות ג'–ד' – תכונות הצלילים: זיהוי כלי נגינה בולטים; בהמשך לכיתות א'–ב': גוון משפחות הכלים (תכנית הלימודים במוזיקה לבית הספר היסודי (כיתות א'–ו'), משרד החינוך – הפיקוח על הוראת המוזיקה – האזנה: תכונות הצלילים, כיתות א'–ב' וכיתות ג'–ד')

„התלמידים יזהו כלי נגינה בולטים ביצירה. (כיתות ג'–ד') (...) התלמידים יזהו את הגוון הייחודי של משפחות כלי הנגינה. (כיתות א'–ב')"

מטרות

מטרה מרכזית: התלמידים יזהו בהאזנה את הכלי שמנגן לפחות ארבע דמויות ב"פטר והזאב" וינמקו התאמה אחת בעזרת הגוון, גובה הצליל או הטמפו של הכלי.

- התלמידים יתאימו בהאזנה דמות לכלי שמנגן את המוטיב שלה (לפחות ארבע מתוך שבע).
- התלמידים יימיינו את כלי היצירה לארבע משפחות לפי דרך הפקת הצליל.
- התלמידים יבחרו כלי ומאפייני מנגינה למוטיב של דמות חדשה וינמקו את הבחירה.

ידע קודם: הבחנה בין צליל גבוה לנמוך ובין מהיר לאיטי (א'–ב'). · היכרות עם כמה כלי נגינה בשמם. · מושגי סיפור: דמות ואופי (חינוך לשוני).

מושגים: גוון (צבע הצליל) · מוטיב מוביל – מנגינה שמייצגת דמות · משפחות כלי הנגינה · כלי קשת, כלי נשיפה מעץ, כלי נשיפה ממתכת, כלי הקשה

חומרים: לוח חכם או מחשב עם רמקולים · תמונות של הכלים: כינור, חליל, אבוב, קלרינט, בסון, קרן יער, טימפני · כרטיסי דמויות: פטר, ציפור, ברווז, חתול, סבא, זאב, ציידים · כלי הקשה ומלודיים שיש בכיתה (מטלופון, חליליות, תופים) · מחשב או לוח חכם לסימולטור

מהלך השיעור לפי שלבי מעגל הלמידה

1. פתיחת המעגל – איתור ידע קודם **5 דק'**	*מאתרים ידע קודם: מוזיקה שמספרת על דמות.* 1. מנגנת בפסנתר צליל עמוק וארוך: "איזו דמות נכנסת עכשיו לסיפור?" ואחר כך צליל גבוה וקופצני: "ומי עכשיו?" 2. "איפה שמעתם מוזיקה שעוזרת לספר סיפור?" (סרטים, הצגות, משחקים). 3. מספרת שסרגיי פרוקופייב כתב ב-1936 סיפור מוזיקלי לילדים שבו לכל דמות כלי משלה, ומציגה את השאלה המובילה. כל זוג רושם השערה: איזה כלי לזאב ואיזה לציפור. **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "לזאב תוף גדול – כי הוא מפחיד", "לציפור חליל". • תפיסה שגויה נפוצה: "כלי מפחיד = כלי חזק" ← נבדק בהתנסות: הזאב בא בקרנות יער, לא בתוף.

2. התנסות **12 דק׳**	*התנסות: מאזינים לכל דמות ומתאימים לה כלי – לפני המושגים.* 1. מקרינה את הסרטון של התזמורת הסימפונית של יוג׳ין (4:48): המנצח מציג כל דמות והכלי שלה מנגן את המוטיב. עוצרת אחרי כל דמות. 2. אחרי כל עצירה: "גבוה או נמוך? מהיר או איטי? עליז או מאיים?" – הילדים עונים בכרטיסים ומחקים את תנועת הדמות במקום. 3. בזוגות: מתאימים בסימולטור "מי מנגן את מי?" כל דמות לכלי ובודקים. 4. כל זוג מסביר לזוג שלידו התאמה אחת: "למה הכלי הזה מתאים לדמות?" 🎬 **סרטון:** – Eugene Symphony: Peter and the Wolf - Character Movements (Eugene Symphony) youtube.com/watch?v=LhqHGFgz1eU 🕹️ **סימולטור:** מי מנגן את מי? – מצאו את כל שבע ההתאמות. (בעמוד השיעור באתר) **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "הציפור – חליל, גבוה ומהר; סבא – כלי נמוך ואיטי". • קושי צפוי: מבלבלים בין קלרינט לאבוב ← המורה משמיעה שוב את שני המוטיבים ברצף ושואלת "איזה נשמע יותר אנפופי – כמו ברווז?"
3. המשגה **10 דק׳**	*מההתאמות אל המושגים: גוון, מוטיב מוביל, משפחות כלי נגינה.* 1. אני מדגימה: מנגנת אותו צליל בחלילית ובמטלופון. "אותו צליל בדיוק – ובכל זאת נשמע אחרת. ההבדל הזה הוא הגוון – הצבע של הצליל." 2. מסבירה: מנגינה קצרה שחוזרת בכל פעם שהדמות מופיעה היא מוטיב מוביל. 3. נעשה יחד: תולה תמונות כלים, והכיתה ממיינת לפי הדרך שבה מפיקים צליל – קשת על מיתרים, נשיפה בכלי עץ, נשיפה בכלי מתכת, הקשה – ונותנת שם לכל משפחה. 4. מדגישה: החליל עשוי היום ממתכת, אבל שייך למשפחת כלי הנשיפה מעץ לפי דרך הפקת הצליל (בלי פומית רועדת כמו בחצוצרה). **מושגים:** גוון – הצבע המיוחד של הצליל, שבזכותו מבחינים בין כלים גם כשהם מנגנים אותו צליל. · מוטיב מוביל (לייטמוטיב) – מנגינה קצרה שמייצגת דמות ומופיעה בכל פעם שהדמות מופיעה. · משפחת כלי נגינה – קבוצת כלים שמפיקים בהם צליל באותה דרך: כלי קשת, כלי נשיפה מעץ, כלי נשיפה ממתכת וכלי הקשה. **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "הכינור והצ׳לו באותה משפחה – שניהם עם קשת ומיתרים". • תפיסה שגויה נפוצה: "החליל ממתכת – אז הוא כלי נשיפה ממתכת" ← המורה מסבירה שהמשפחה נקבעת לפי דרך הפקת הצליל, לא לפי החומר. **שאלות מסדר חשיבה גבוה:** • למה לדעתכם פרוקופייב בחר בשלוש קרנות יער יחד לזאב ולא בכלי אחד? (הסקה)

4. יישום – ביצועי הבנה **11 דק'**	*ביצוע הבנה: מוטיב מוביל לדמות חדשה.* 1. מציעה דמות חדשה לסיפור: הכלב של פטר, סנאי עצבני או ינשוף חכם. 2. עכשיו לבד (בקבוצות): בוחרים כלי (מהתזמורת או מכלי הכיתה), מחליטים גבוה/נמוך, מהיר/איטי, עליז/רציני ומנגנים מוטיב קצר (4–8 פעמות). 3. כל קבוצה מציגה, והכיתה מנחשת את הדמות ומנמקת בעזרת המושגים. המורה רושמת בדף מעקב. **משימה:** המציאו מוטיב מוביל לדמות חדשה בסיפור: בחרו כלי, החליטו אם המנגינה גבוהה או נמוכה, מהירה או איטית – ונגנו אותה לכיתה. **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "לסנאי בחרנו קסילופון מהר וגבוה – כי הוא קטן וקופץ". • קושי צפוי: המוטיב ארוך מדי ולא חוזר ← המורה מבקשת לקצר לארבע פעמות ולנגן פעמיים. **שאלות מסדר חשיבה גבוה:** • אם הייתם צריכים מוטיב לדמות טובה אבל גדולה – כמו דוב ידידותי – איך הייתם משלבים נמוך עם עליז? (העברה)
5. סגירת המעגל – רפלקציה והערכה **7 דק'**	*סגירת המעגל: כרטיס יציאה, שאלון ורפלקציה.* 1. כרטיס יציאה (2 דק'): המורה משמיעה שוב שני מוטיבים מהסרטון (ציפור וסבא) בלי תמונה; כל תלמיד כותב את הכלי ומילה אחת שמתארת את הצליל. 2. שאלון בלוח החכם (3 דק'). 3. חוזרת להשערה מהפתיחה ושואלת שאלת רפלקציה (2 דק'). **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה בכרטיס: "ציפור – חליל – גבוה; סבא – בסון – נמוך ואיטי". • טעות צפויה: "סבא – טובה" ← המורה מזכירה את משפחת כלי הנשיפה מעץ ומשמיעה שוב. 📝 **שאלון** (6 שאלות) **ורפלקציה** – בדף לתלמיד. 🎟️ **כרטיס יציאה:** הקשיבו לשני המוטיבים. לכל אחד כתבו: איזה כלי מנגן, ומילה אחת שמתארת את הצליל (גבוה / נמוך / מהיר / איטי). • מזהה נכון חליל לציפור ובסון לסבא • המילה המתארת מתאימה (חליל – גבוה/מהיר; בסון – נמוך/איטי) • משתמש בשם הכלי ולא רק בשם הדמות

הלימה: מטרה – פעילות – עדות

התאמת דמות לכלי בהאזנה	התנסות – סרטון וסימולטור ההתאמה	תוצאת הסימולטור, כרטיס היציאה, שאלה 1 בשאלון
מיון כלים למשפחות	המשגה – מיון משותף	שאלות 3 ו-6 בשאלון
מוטיב לדמות חדשה ונימוק	יישום – המצאה בקבוצות	ביצוע הקבוצה וההסבר, ניחוש הכיתה

התאמה לשונות

מתקשים	• ארבע דמויות בלבד (פטר, ציפור, חתול, זאב) עם תמונות הכלים לצד השמות • בקבוצת ההמצאה: בוחרים מתוך שלושה כלים מוכנים
בינוניים	• כל שבע ההתאמות, מיון הכלים למשפחות והסבר התאמה אחת
מתקדמים	• להשוות שתי דמויות מאותה משפחה (ציפור וחתול) ולהסביר מה שונה – גובה, טמפו, אופי • לכתוב למוטיב החדש "תעודת זהות": כלי, משפחה, גובה, טמפו, אופי

מחוון

- מזהה בהאזנה לפחות ארבעה כלים של דמויות.
- ממיין נכון כלים לארבע משפחות.
- מנמק התאמה בעזרת גוון, גובה צליל או טמפו.
- המוטיב החדש תואם את אופי הדמות והקבוצה מסבירה אותו.

רב-תחומיות

- עברית – חינוך לשוני: הבנת סיפור: דמויות, אופי ועלילה – המוזיקה מאפיינת כל דמות כמו שתיאור בסיפור מאפיין אותה, והתלמידים מנמקים את ההתאמה.
- מדע וטכנולוגיה: מיון לפי מאפיין משותף: הכלים ממוינים לפי הדרך שבה מפיקים צליל (קשת, נשיפה, הקשה) – מיון לפי קריטריון, כמו בחקר.

תשובות השאלון: 1–ב · 2–ב · 3–ג · 4–א · 5–ב · 6–א

🐺 פטר והזאב: לכל דמות כלי משלה

שם _____ כיתה _____ תאריך _____

❓ איך יודעים מי מופיע בסיפור – רק לפי הצליל?

🕹️ **בסימולטור: מצאו את כל שבע ההתאמות.**
בחרו התאמה אחת והסבירו: מה בצליל של הכלי מתאים לאופי של הדמות?

_____

_____

🛠️ **משימה:** המציאו מוטיב מוביל לדמות חדשה בסיפור: בחרו כלי, החליטו אם המנגינה גבוהה או נמוכה, מהירה או איטית – ונגנו אותה לכיתה.

_____

_____

_____

📝 שאלון

1. איזה כלי מייצג את הציפור?

◯ בסון ◯ חליל ◯ קרן יער ◯ תוף

2. מה זה גוון?

◯ כמה מהר המוזיקה ◯ הצבע המיוחד של הצליל של כל כלי ◯ כמה חזק מנגנים ◯ מספר הנגנים

3. לאיזו משפחה שייכים הכינורות?

◯ כלי נשיפה מעץ ◯ כלי הקשה ◯ כלי קשת

4. למה פרוקופייב בחר בבסון לסבא?

◯ כי הבסון נמוך ועמוק, כמו סבא רציני ◯ כי הבסון הכי קטן בתזמורת ◯ כי הבסון מנגן הכי מהר

5. מנגינה קצרה שחוזרת בכל פעם שדמות מופיעה נקראת...

◯ פזמון ◯ מוטיב מוביל ◯ סולו

6. החליל עשוי היום ממתכת. לאיזו משפחה הוא שייך?

◯ כלי נשיפה מעץ ◯ כלי נשיפה ממתכת ◯ כלי הקשה

🎟️ **כרטיס יציאה:** הקשיבו לשני המוטיבים. לכל אחד כתבו: איזה כלי מנגן, ומילה אחת שמתארת את הצליל (גבוה / נמוך / מהיר / איטי).

_____

_____

🪞 רפלקציה

מה למדתי היום על כלים ודמויות?

_____

איזו התאמה הייתה לי קשה? מה עזר לי להחליט?

מה הפליא אותי ביצירה?

איפה עוד אני שומע/ת מוזיקה שמייצגת דמות (סרטים, משחקים)?

איזה כלי הייתי רוצה להכיר מקרוב?

אני יכול/ה...	בטוח/ה	כמעט	עוד לא
אני יכול/ה לזהות בהאזנה כלי בולט ביצירה.			
אני יכול/ה להסביר מה זה גוון.			
אני יכול/ה למיין כלים למשפחות.			
אני יכול/ה להמציא מוטיב לדמות ולנמק את הבחירה.			